

Posudek oponenta magisterské práce

Roman Sukdolák, *Mravnost, smrt a vězení. Kantova (praktická) filosofie jako interpretační klíč Sartrovy povídky Zed'*

Již název práce napovídá, že záměr jejího autora je nezvyklý a ambiciózní, a její rozsah, u magisterské práce neobvyklý (180 str.), svědčí o důkladnosti, se kterou tento záměr uskutečnil. Mám za to, že autor ve svém projektu neselhal a napsal přínosný text. Prokázal, že se dobře orientuje v Kantově kritické filosofii, a že má rovněž odvahu – ne však bezhlavou – k samostatné myšlenkové práci. Přínosný a korektní je myslím i svérázný „penologický“ závěr práce.

Připojuji několik výhrad a podnětů:

„*Metafyzika* má tedy představovat vědu vztahující se výlučně k samotnému poznávajícímu subjektu, tedy ke člověku, a jeho poznávací mohutnosti, a tak předmětem jejího zájmu mají být ony *apriorní* a nezkušenostní principy poznání, o nichž jsme hovořili v průběhu celé této kapitoly. Díky takovýmto *regulativním* poznatkům vyplývajících z *metafyzického* poznání je pak následně člověku umožněno lépe porozumět limitům a možnostem vlastního poznávání, díky čemuž takovýto poznávající subjekt může snáze předcházet chybám ve svých závěrech a úsudcích. (s. 58)“

Výše („v průběhu celé této kapitoly“) autor označuje titulem „principy“ formy názoru a čisté rozvažovací pojmy (viz s. 57: „*apriorní* principy, tedy *čisté formy nazírání* a *čisté pojmy rozvažování*...). Není proto jasné, v jakém smyslu zde mluví o regulativních poznacích, termín regulativní lze použít nanejvýš u dynamických kategorií (v příslušném kontextu).

„Je to jako v zlém snu. Chceš na něco myslet, máš pořád dojem, že už to máš, že už to pochopíš, a pak ti to vyklouzne, unikne a zas se to vrací tam, kde to bylo. Říkám si: potom nebude už nic. Ale nechápu, co to znamená. (...) Nejsme pro tuhle myšlenku stvoření, Pablo.“¹⁶⁷ Pohlížíme-li na pojem smrti perspektivou Kantovy *transcendentální filosofie*, nelze s Tomovým závěrem nesouhlasit. Ze Sartrova textu je patrné, že si Tom postupně začínal uvědomovat, že v rámci lidského poznávání existují určité meze či hranice, které lidská mysl, jednoduše řečeno, nedokáže překonat, neboť k tomu ze své podstaty není dostatečně vybavena.“ (s. 61)

Po mém soudu zde Tomova nejistota vyplývá z uvědomění si nemožnosti zakusit (představit si) vlastní nebytí, a nikoli z postupného uvědomování si hranic lidského poznání.

„V nejelementárnější rovině bychom tak mohli do jisté míry princip *sebelásky*, který podmiňuje naše jednání směřující k uspokojování potřeb, bezpochyby ztotožnit se zvířecím pudem sebezáchovy. I přes to se ale lidské jednání v mnohém od toho zvířecího liší. Oproti zvířatům jsou totiž lidé jakožto *rozumové* bytosti schopni úmyslně udržovat od svých tužeb určitý odstup, což taktéž znamená, že dovedou svou *blaženost* vědomě reflektovat, kdežto zvířata jsou ve svém chování vedena pouze svými bezprostředními pudy a instinkty.“ (s. 71)

Snad by zde bylo možné zmínit o jiný efekt rozumu – totiž stupňování našich žádostí (člověk je hnán hladem i jen předvídaným).

„V Kantově pojetí je totiž příroda spolu se vším, co se v ní nachází, tedy i s člověkem obdařeným rozumem, chápána jakožto účelně organizovaný celek.“ (s. 76)

„Kant totiž chápe přírodu jakožto striktně účelnou, což jinými slovy znamená, že ji pojímá z *teleologického* hlediska.“ (s. 85)

Tvrzení věrně tlumočí stanovisko využitých textů, ale nezohledňuje již sofistikovanější pojetí, které Kant prezentuje v *Kritice soudnosti*.

„Když jsme ztratili iluzi věčnosti, je úplně stejné čekat několik hodin nebo několik let. Už mi po jisté stránce na ničem nezáleželo, byl jsem klidný. Ale byl to strašný klid (...) nebyl jsem to už já.“ (s. 83)

U tohoto úryvku z povídky *Zed' mi již přijde* jako nezbytné přihlédnout i k Sartrově teoretickému kontextu, i když obecně respektuji autorův záměr s ním nepracovat.

Termín „konstituent“ (s. 84) používám v aktivním významu (odkazuje k lat. participiu *prézentu*).

„I přes to se ale zdá, že Kantův filosofický systém, tak jak jsme si jej vyložili, principiálně neumožňuje, aby bylo *noumenální já*, z něhož lidská *svoboda* vyplývá, jakkoli proměňováno, a tedy ani vzděláváno. Učení se a vzdělávání se totiž představují takový proces, který předpokládá určité změny v čase. Jakákoli změna *noumenálního já* je však s ohledem na náš dosavadní výklad v tomto ohledu nemyslitelná. Měnit se totiž může pouze *já empirické*.“ (s. 135)

Jedná se o jedno já „sledované“ z různých perspektiv. Noumenální já by myslím mělo korelovat s fenomenálním i v ohledu jeho proměn (byť po svém, neznámo jak).

Mé připomínky jsou tedy jen drobnými opravami či podněty k diskusi. Práci kolegy Sukdoláka považuji za velmi zdařilou, doporučuji ji k obhajobě a navrhuji hodnocení výborně.

6. 9. 2021

Mgr. Richard Zika, Ph.D.